

не само е раздвоен, той е просто разпънат на кръстопътя на времето. Всичко красиво е в миналото, бъдещето е незнайно, а сегашният момент е празен и не обещава нищо, само „страх неволен често смущава му душата: че слънце го изгаря, а сянка не съзира, че хала го настига, а завет не намира, нито съпътник някой да си даде ръката...“

В творчеството на П. К. Яворов нощта като тема и идея е асоциативно свързана със смъртта. Нощта е постоянен фон на размислите за смъртта, за смисъла на живота и равносметката от изминатия житейски път. Темата за смъртта в поемата „Нощ“ звучи полифонично и е свързана с върхови моменти на емоционално напрежение. Поведението на лирическият герой пред смъртта не може да се определи еднозначно. Той е силен и слаб, готов и неподготвен за срещата си с нея, бунтовен и примирен едновременно.

Поемата „Нощ“ фокусира в себе си всички мисли и чувства на лирическият субект за смъртта, които по-конкретно са назовани в „Notata“, „Дохожда час“, „Край морето“ и др. Модерният композиционен похват – редуване на рационалния и ирационалния мисловен поток (неизползван в българската поезия преди П. К. Яворов) – е дал възможност на поета да възпроизведе сложното отношение на противоречивата човешка същност към загадката на смъртта. Докато в 15 строфа мотивът за смъртта звучи с такава героика, която в нашата традиция можем да намерим единствено у Ботев, в следващата 16 строфа същият мотив прозвучава в гамата на примирението и резигнацията. Тази бърза промяна в състоянията и реакциите на лирическият герой, без да оставя впечатление на съзнателно търсен композиционен похват, е всъщност израз на типичното за поета раздвоено отношение към действителността и социума.

Едно от безспорните качества на поемата е, че в нея поетът все още не е започнал „философски“ да разгадава „свърхсмисъла“ на смъртта, което е характерно за някои творби по-нататък в „Безсънници“ и „Прозрения“.

В качеството си на особена, възлова творба поемата „Нощ“ съдържа много от това, което предстои на П. К. Яворов да каже с поезията си. Разноликият образ на любимата, в който постоянно присъства образът на жената, раздвоена между плът и дух, грях и добродетел; смъртта, виденията на собствения гроб, усещането за виновност и проклетие; бездната, която неотстъпно преследва неговия лирически герой – всичко, което присъства в „Нощ“, сякаш е предчувствие за появата на „безсънниците“ и „прозренията“ на поета.

Идеята за нощта като символ на определено състояние (душевно или духовно) потенциално присъства и в двете заглавия, обобщаващи и мар-